

Yhdeksäs etappi: Vain toivo pitää uskovaa hengissä

Viikko	Psalmi		Luvut	Sananlasku
2.5.	9. ETAPPI: VAIN TOIVO PITÄÄ USKOVAA HENGISSÄ			
19.	69:1-19	Hesekiel	1-10	8-14
20.	69:20-37		11-20	15-21
21.	70-71		21-28	22-28
22.	72		29-39	29-35
23.	73		40-48	15:1-6
24.	74	Sefanja Habakuk Nahum Obadja	1-3 1-3 1-3	7-12
13.6.	10. ETAPPI: PAKKOSIIRTOLAISUUDESTA TOIPUMINEN			

Profeetat Jumalan äänitorvina

Raamatun kirjoituksissa esiintyy myös Baalin ja muiden vieraiden jumalien profeettoja sekä väärä Herran profeettoja aitojen Jumalan äänitorvien lisäksi. Myöhemmissä profeetoissa arvostellaan usein ankarasti pappeja ja profeettoja. Tämä osoittaa, että meille tutut kirja-profeetat tunsivat monia muitakin profeettoja ja tiesivät, että heidän kuulijansa pitivät erheellisesti joitakin muita profeettoja aitoina Jumalan edustajina.

Vanhimpia aikoja kuvaavissa kertomuksissa profetoimiseen liittyy puhetta hurmoksessa, mutta jatkossa tämä piirre häviää melkein kokonaan. Profeetat esiintyvät usein ryhmissä. Joitakin profeettoja seuraavat hänen oppilaansa. Ei ole selostettu, millaisia yhdyskuntia nämä muodostavat. Vanhan testamentin kirja-profeetat näyttävät toimivan itsenäisesti mutta muodostavat samalla ryhmän, jonka jäsenet täydentävät toisiaan.

Rinnakkaiset nimitykset ”näkiä” ja ”Jumalan mies” kuvastavat profeettojen toimintaa. Nämä näkevät paremmin kuin muut, mitä on tapahtunut tai tapahtumassa ja osaavat Jumalan johdatuksessa neuvoa, varoittaa ja uhata sekä kansaa että sen johtajia. ”Jumalan miesten” ohessa tunnetaan myös naisprofeettoja.

Kun Vanha testamentti käännettiin kreikaksi, heprean sanan vastineeksi tuli sana, joka on siirtynyt suomeen muodossa ”profeetta”. Se tarkoittaa nykykielessä usein ennustajaa, mutta etuliite ”pro” ei viittaa tässä yhteydessä eteenpäin eikä tulevaisuuteen vaan tarkoittaa, että henkilö edustaa jotakin itseään suurempaa niin kuin suurlähettiläs. Hän ei kuitenkaan esiinny isänmaansa puolesta vaan Jumalan.

Profeettoja Babylonian suurvallan varjossa

Hesekiel

Pappi Hesekiel vaikuttaa pakkosiirtolaisten keskuudessa Babyloniassa. Hän julistaa Jumalan tuomitsevan kansat niiden synneistä, myös israelilaiset. Jerusalemin temppeli on tuhottu, eivätkä pakkosiirtolaiset voi enää toimittaa uhreja. Tästä puutteesta kehittyvät ehkä synagogat. Hesekiel kuvaa lopuksi jumalanpalveluselämää Jerusalemin uudessa temppelissä ja Luvatun maan jakamista uudelleen. Nämä näyt eivät toteudu kuvauksen mukaisesti pakkosiirtolaisuuden jälkeen.

Pappi Hesekieliä ei esitellä Abjatarin jälkeläiseksi kuten Jeremiaa, mutta hänkin pitää Daavidia sankarikuninkaana ja sanoo vallan kuuluvan Daavidin suvulle. Hesekielkin arvostelee pappeja ja

leeviläisiä. Hän lupaa silti, että leeviläiset Sadokin jälkeläiset, jotka ovat pysyneet uskollisesti Herralle kuuliaisina pappeina, pääsevät palvelemaan uudelleen rakennetussa temppelissä.

Sefanja

Israel ei saa itsenäisyyttään takaisin Assyrian tuhoutuessa, mutta Juudassa tapahtuu merkittävä uudistus. Kuningas Josian hallitusaikana keskitetään jumalanpalvelus Jerusalemin temppeliin Viidennessä Mooseksen kirjassa lausuttujen ihanteiden mukaisesti. Sefanja tukee tätä uskonpuhdistusta ja tuomitsee myös Baalin ja taivaan joukkojen palvelemisen. Sefanjan esi-isänä mainittu Hiskia tarkoittaa ehkä Jesajan aikana hallinnutta Juudan kuningasta, jonka hurskautta Toinen kuninkaiden kirja arvostaa. Sefanja on siis voinut olla sukua kuningas Josialle, joka hänen aikanaan keskitti uhrit Jerusalemin temppeliin ja uudisti Juudan uskonnollista elämää.

Habakuk

Assyrian tuho ei tuo rauhaa naapurimaille, vaan voimistuva Babylonia alkaa nyt vuorostaan ahdistaa Juudaa. Habakuk kehottaa kansaansa kärsivällisyyteen. Tähän yhteyteen liittyvät Habakukin sanat, jotka kuuluvat edellisen suomennoksen mukaan: "Vanhurskas on elävä uskostansa." (1938) Juutalaiset oppineet ovat tiivistämistään tiivistäneet Raamatun 613 käskyn ja kiellon opetusta, kunnes eräät ovat lopulta päätyneet juuri tähän lauseeseen. Tällöin usko tarkoittaa epäjumalien hylkäämistä ja luottamista ainoaan Jumalaan sekä pitäytymistä Jumalan tahdon mukaiseen elämään. Uusin suomennos kääntää Habakukin lauseen raamattuseurojen tuoreen englanninkielisen käännöksen tapaan (Good News Bible 1992): "Vanhurskas saa elää, kun hän pysyy uskollisena". ('... those who are righteous will live because they are faithful to God.')

Ja Herra vastasi minulle ja sanoi: "Kirjoita näky ja piirrä selvästi tauluihin, niin että sen voi juostessa lukea." Sillä näky odottaa vielä aikaansa, mutta se rientää määränsä päähän, eikä se petä. Jos se viipyy, odota sitä; sillä varmasti se toteutuu, eikä se myöhästy. Katso, sen kansan sielu on kopea eikä ole suora; mutta vanhurskas on elävä uskostansa." (Hab. 2:2-4) Vanhassa kreikkalaisessa käännöksessä Septuagintassa käsitetään, että on kysymys Jumalan uskosta ja uskollisuudesta ja Jumala sanoo tässä kohdassa: "Vanhurskas on elävä minun uskollisuudestani (tai uskostani)". Omasta mielestäni tässä kohdassa uskoa värittää toivo. "Vanhurskas on elävä uskostansa" sisältää silloin ajatuksen, että pahan maailman keskellä toivo paremmasta pitää rehellistä ihmistä hengissä. Sekä Heprealaiskirjeessä että Paavalin kirjeissä galatalaisille ja roomalaisille viitataan tähän Habakukin kirjan kohtaan. Uusi käännös esittää uskollisuuden ansioksi, joka antaa uskovalle elämän.

Nahum

Nahumin ja Sefanjan aikoihin tapahtuu Lähi-idän kansainvälisessä tilanteessa suuri muutos, jota voidaan verrata Neuvostoliiton romahtamiseen 1990-luvun alussa. Uudelleen voimistunut Babylonia kukistaa liittolaisensa Meedian kanssa Assyrian. Egyptikin kietoutuu tähän taisteluun Lähi-idän herruudesta. Nahum kuvaa Israelin ja Juudan vihollisen Assyrian kukistumista ja sen pääkaupungin Niniven hävitystä eloisasti. Onkin joskus arveltu, että Nahumin kirjaa olisi esitetty jumalanpalvelusnäytelmänä.

Obadja

Kun Babylonia kukistaa Juudan vuonna 597 eKr., hävittää Jerusalemin v. 587 ja vie kansan johtajat pakkosiirtolaisuuteen, Juuda odottaa turhaan apua veljeskansaltaan edomilaisilta eli Esaun jälkeläisiltä. Nämä liittyvätkin Juudan vihollisiin. Katkeruus Edomia kohtaan tulee näkyviin profeettojen kirjoissa. Obadja julistaa tuomiota Edomille melkein samoin sanoin kuin Jeremia (vrt. Ob. 1-4 : Jer.49:14-16; Ob. 5-6 : Jer. 49:9-10a; Ob.. 8 : Jer. 49: 7). Samantapaisia sanoja Edomia vastaan sisältyy muidenkin profeettojen kirjoihin. Edom eli Idumea ei muodosta enää myöhemmin itsenäistä valtakuntaa. Israel ja Juuda palkitaan.

Profeettojen ja Kirjoitusten erilaiset tarinat

Viidessä Mooseksen kirjassa seurataan Jumalan kansan vaellusta Luvaton maan rajoille asti. Sen jälkeisiä aikoja kuvaa Joosuan kirjasta alkava Edellisten profeettojen sarja, joka etenee Joosuan kirjan, Tuomarien kirjan, Samuelin kirjojen ja Kuninkaiden kirjojen läpi Jerusalemin tuhoon ja pakkosiirtolaisuuteen. Tämä historia opettaa havainnollisesti, miten Viidennen Mooseksen kirjan eli Deuteronomiumin sanoma toteutuu kansan vaiheissa: Synneistä seuraa kansalle rangaistus mutta Jumalan tahdon noudattamisesta siunaus. Siksi kirjojen sarjaa Joosuasta Toisen kuninkaiden kirjan loppuun kutsutaan usein deuteronomistiseksi historiaksi. Samoista tapahtumista kerrotaan Aikakirjoista mutta toisesta näkökulmasta.

Edellisten profeettojen sarja on ilmeisesti toimitettu pitkän ajan kuluessa ja tietojen säilyttämiseen ja muistiin merkitsemiseen on todennäköisesti osallistunut useita henkilöitä. Meitä myöhemmän ajan ihmisiä askarruttaa kysymys, kuka tai ketkä ovat tämän historian kirjoittaneet. Papit säilyttivät suullista ja kirjallista perinnettä ja pystyivät usein toimimaan kirjureina, kun kirjoitustaito oli vielä harvinaista. Seuraavassa vertailen, mitä samoista henkilöistä sanotaan toisaalla Edellisten profeettojen ja toisaalla Aikakirjojen kertomuksissa ja miten näissä kahdessa sarjassa näyttää ilmenevän ero kahden pappissuvun asenteissa. Edelliset profeetat näyttävät tarkastelevan tapahtumien kulkua Daavidin seuralaisen ja ylipapin Abjatarin suvun näkökulmasta. Aikakirjat taas näyttävät heijastelevan Salomon ylipapin Sadokin jälkeläisten asenteita.

Pappi Eeli

Silon pyhäkkömajan vanhasta papista Eelistä ja hänen perheestään kerrotaan Ensimmäisen Samuelin kirjan alussa tarkoin ja kuvataan Eelin poikien rikokset, joiden johdosta suku menettää asemansa. Eelin pojat nimittäin anastavat uhritoimitusten yhteydessä lihaa, joka ei kuulu papeille, ja makaavat pyhäkköteltan palvelijattarien kanssa. Nimettömäksi jäävä profeetta lausuu Silossa ennustuksena tuomion, jonka mukaan Eelin suku tulee menettämään pappisuuden. Ensimmäisessä kuninkaiden kirjassa Eeli mainitaan siinä yhteydessä, kun Sadok tulee Salomon ylipapiksi ja Eelin sukuun kuuluva pappi Abjatar karkotetaan Anatotiin. Tällöin viitataan aikaisempaan ennustukseen Eelistä ja sanotaan sen tällä tavalla toteutuvan. Aikakirjoissa Eeliä ei mainita lainkaan.

Profeetta Samuel

Ensimmäinen Samuelin kirja alkaa Samuelin syntymästä, ja kirjan alkupuolella seurataan hänen vaiheitaan laajasti. Samuelin isää sanotaan efraimilaiseksi, siten hän ei ole kuulunut leeviläiseen pappissukuun. Samuel voitelee ensin Saulin ja tämän jälkeen Daavidin Israelin kuninkaaksi. Aivan kirjan lopussa kerrotaan vielä, miten Saul kysyy neuvoa kuolleen Samuelin haamulta.

Aikakirjoissa Samuel mainitaan vain ohimennen muutaman kerran ja hänet esitellään leeviläiseksi, siis pappisheimon jäseneksi. Hän ei itse voitele Daavidia kuninkaaksi vaan Israelin vanhimmat voitelevat tämän profeetta Samuelin lausuman ennustuksen mukaisesti. Samuelin toiminta liitetään pyhäkkötelttaan. Hän järjestää Daavidin kanssa pyhäkköteltan jumalanpalvelusta ja hänen lahjojaan säilytetään pyhäkössä.

Pappi Abjatar

Ensimmäisessä Samuelin kirjassa selostetaan yksityiskohtaisesti myöhemmän ylipapin Abjatarin taustoja ja hänen siteitään Daavidiin. Abjatar liittyy Daavidin joukkoon, kun tämä pakenee Saulia, joka yrittää tappaa hänet ja koko Abjatarin suvun. Ensimmäisen kuninkaiden kirjan alussa kerrotaan, miten Abjatar ja Daavidin sotajoukon komentaja Joab kannattavat Daavidin vanhinta elossa olevaa poikaa Adoniaa kuninkaaksi isänsä jälkeen ja miten he epäonnistuvat hankkeessaan. Sen sijaan Salomo nousee valtaistuimelle Daavidin

kuoleman jälkeen ja surmauttaa Joabin. Vanha ylipappi Abjatar selviää sillä, että Salomo karkottaa hänen Anatotiin, joka sijaitsee noin tunnin kävelymatkan päässä Jerusalemin temppelistä.

Aikakirjat mainitsee Abjatarin vain kerran pappina; tällöin hän saa tehtäväksi tuoda Sadokin kanssa liitonarkun Jerusalemiin Daavidin kaupunkiin. Sen lisäksi hänet mainitaan nimeltä Daavidin neuvonantajana.

Pappi Sadok

Toisessa Samuelin kirjassa Sadok esiintyy Abjatarin rinnalla pappina ja Ensimmäisen kuninkaiden kirjan alussa kuvataan hänen tärkeitä asemaansa siinä vaiheessa, kun Daavidin on ratkaistava, kuka seuraa häntä Israelin kuninkaana. Pappi Sadok, profeetta Natan ja henkivartiokaartin päällikkö Benaja kannattavat Salomoa, ja Sadok voitelee Salomon isänsä Daavidin seuraajaksi. Kun Salomo on karkottanut Abjatarin Anatotiin, Sadok saa tehtäväkseen hoitaa yksinään ylipapin tehtävää. Ensimmäisessä kuninkaiden kirjassa sanotaan: ”Abjatarin sijalle kuningas asetti pappi Sadokin”. Tämä viittaa siihen, että Abjatar olisi aikaisemmin sijoittunut hierarkiassa Sadokin yläpuolelle vaikka molempia sanotaan ylipapeiksi.

Aikakirjoissa Sadok pääsee esille huomattavasti enemmän kuin Edellisissä profeetoissa. Hänet voidellaan ylipapiksi samalla kertaa kuin Salomo kuninkaaksi, ja hänen komea sukuuuttelonsa esitetään perusteellisesti. Sadokin suku johdetaan nimittäin ensimmäisestä ylipapista Aaronista ja pakkosiirtolaisuuden jälkeinen kansan johtaja pappi Esra esitellään Sadokin jälkeläisenä.

Kuningas Daavid

Samuelin ja Kuninkaiden kirjat esittävät Daavidin vaiheet tarkoin. Ensimmäisen Samuelin kirjan koko loppupuoli kertoo Daavidin elämästä siihen asti, kun kuninkuus siirtyy hänelle Saulin kuoleman jälkeen. Toinen Samuelin kirja kuvaa Daavidin kuninkuuden aikaa ja Ensimmäisen kuninkaiden kirjan alku Daavidin vallan siirtymisen Salomolle. Daavid pysyy esillä kuolemansa jälkeen Juudan kuningaskunnan tuhoon asti, sillä Toisen kuninkaiden kirjan loppuun asti jokaista kuningasta verrataan Daavidiin ja arvioidaan, seurasiko hän kunniakasta esi-isäänsä vai lankesiko palvelemaan vieraita jumalia.

Ensimmäisessä aikakirjassa kuvaus Daavidista alkaa vasta siitä, kun tästä tulee kuningas. Sitä ennen on esitetty israelilaisten pitkiä ja laajoja sukuuutteloita Aadamista alkaen. Daavidin seikkailuja Saulin elinaikana kuvataan takautuvasti aivan lyhyesti, samoin hänen sotiaan kuninkaana. Sen sijaan esitetään hyvin perusteellisesti Daavidin toimia Jerusalemin temppelin rakentamista varten sekä jumalanpalveluksen järjestämiseksi. Kun Ensimmäisessä aikakirjassa on päästy katsaukseen Daavidin hallituskaudesta kokonaisuudessaan, annetaan lopuksi ohjeita siitä, miten aiheeseen voi vielä laajemmin tutustua: ”Kuningas Daavidin ajan tapahtumat ensimmäisestä viimeiseen, on kirjoitettu profeetta Samuelin, profeetta Natanin ja näkijä Gadin aikakirjoissa.” Näkijä Gad ja profeetta Natan vaikuttivat Daavidin hovissa.

Kuningas Salomo

Ensimmäisessä kuninkaiden kirjassa kerrotaan laajasti Salomosta, ja hänen syntymäänsä liittyvä Daavidin aviorikos ja Batseban miehen Urian kylmäverinen surmaaminen selostetaan tarkoin. Myös kerrotaan esimerkkejä Salomon viisaudesta, rikkaudesta ja hurskaudesta, jota ilmentää erityisesti komean temppelin rakentaminen Jerusalemiin. Salomon heikkoudetkin tuodaan esiin. Hän antaa myöten vaimoilleen, jotka palvelevat vieraita jumalia, ja palvelee itsekin niitä. Rangaistukseksi Salomon lankeemuksesta Jumala ilmoittaa repäisevänsä hänen valtakuntansa kahtia, jolloin vain pienempi osa eli Juuda jää Salomon jälkeläisten valtakunnaksi eli Daavidin suvulle.

Aikakirjat antavat Salomosta erilaisen kuvan kuin Ensimmäinen kuninkaiden kirja. Aikakirjoissa ei kerrota Daavidin aviorikoksesta Batseban kanssa. Absalomin ja Adonian pyrkimyksistä päästä Daavidin seuraajaksi vaietaan ja Salomo esitetään itseoikeutettuna vallanperijänä. Temppelein rakentaminen ja jumalanpalveluksen järjestäminen sen sijaan kuvataan tarkoin. Kuten Toisessa kuninkaiden kirjassa myös Toisessa aikakirjassa Salomon mahti ja rikkaus tuodaan esiin, samoin hänen avioliittonsa faraon tyttären kanssa. Sen sijaan Aikakirjat eivät kerro faraon tyttären tai muiden vaimojen viekoitelleen Salomoa epäjumalia palvelemaan eikä selitä, että rangaistukseksi tästä synnistä valtakunta hajosi hänen seuraajansa aikana. Aikakirjat sanovat jakautumisen liittyneen profeetta Ahian Jerobeamille esittämään ennustukseen ja johtuneen nuoren kuningas Rehabeamin tylystä asenteesta kansalaisia kohtaan.

Tiivistelmä Edellisten profeettojen ja Aikakirjojen välisistä eroista

Kohde	Edelliset profeetat	Aikakirjat
Eeli	Pyhäkköteltan ylipappi Silossa. Ennustuksen mukaisesti suku menettää rangaistuksena pappeuden	
Samuel	Mainitaan vähän yli sata kertaa Efraimilainen Eelin kasvatti pyhäkössä. Toimii tuomarina Israelissa.	Mainitaan 6 kertaa Leevin pojan Gersonin jälkeläinen Jälkeläiset toimivat temppeililaulajina Järjestää Daavidin kanssa pyhäkköteltan kynnyksenvartijat.
	Hyväksyy vastahakoisesti kuninkuuden. Voitelee ensin Saulin ja sitten Daavidin kuninkaaksi.	Israelin vanhimmat voitelevat Daavidin Samuelin käskyn mukaisesti. Oli pyhittänyt lahjoja temppeleä varten. Oli kirjoittanut Daavidin ajan historian.
Abjatar	Mainitaan 25 kertaa. Ainoa henkiin jäänyt, kun Saul tappaa Nobin papit. Daavidin kumppani retkillä ennen Daavidin tuloa kuninkaaksi. Daavidin kuninkuuden aikana ylipappina Sadokin kanssa. Adonian puolella, kun kuninkuus siirtyi Daavidilta Salomolle. Salomo karkottaa Daavidin kuoleman jälkeen hänet Anatotiin ja asettaa Sadokin hänen sijalleen papiksi.	Mainitaan 2 kertaa. Mainitaan kuningas Daavidin neuvonantajana virkamiesten luettelossa. Tuo Sadokin kanssa liitonarkun juhlakulkueessa Daavidin kaupunkiin.
Sadok	Mainitaan 25 kertaa Voitelee Salomon kuninkaaksi.	Mainitaan 10 kertaa Aaronin jälkeläinen, Esran esi-isä. Voidellaan ylipapiksi, kun Salomo voidellaan (toistamiseen) kuninkaaksi.
Daavid	Mainitaan yli 650 kertaa. Kuvataan siitä alkaen, kun Samuel voitelee Daavidin kuninkaaksi. 1. Samuelin kirja 16-30: lähes 300 kertaa: Daavid Saulin kuolemaan asti. 2. Samuelin kirja: lähes 300 kertaa: Daavid kuninkaana.	Mainitaan yli 250 kertaa. Takaumia aikaisemmastakin ajasta. 1. Aikakirja: lähes 200 kertaa Saulin kuolemasta alkaen

	1-2. Kuninkaiden kirjat: lähes 100 kertaa: Batseba järjestää Salomon kuninkaaksi. Daavid jättää kostamisen tälle	2. Aikakirja: noin 75 kertaa
		Luetteloita Daavidin suvusta ja väestä.
		Lainauksia Samuelin kirjoista.
	Daavid tuo pyhäkköteltan Jerusalemiin	Daavid, pyhäkköteltta ja jumalanpalvelus
		Daavidin valmistelut temppelin rakentamiseksi.
		Temppelin jumalanpalveluksen järjestäjä.
	Kuningassuvun mallikelpoinen kantaisä	Salomon isä ja ihannekuningas.
Salomo	Mainitaan yli 150 kertaa	Mainitaan yli 100 kertaa
	Syntynyt aviorikoksesta	
	Ei ainoa kruununavoittelijä velisarjassa.	Itseoikeutettu kruununperillinen
	Teloituttaa velipuolensa Adonian.	Daavidin pojat suostuvat alamaisiksi.
	"Puhdistaa" valtion johdon vastustajistaan	Toimii isänsä Daavidin ohjeiden mukaan.
	Rakentaa palatsin ja temppelin.	Rakentaa temppelin ja aloittaa jumalanpalveluksen siellä. Palatsin rakentaminen sivuutetaan lyhyesti.
	Vaimot viekoittelevat palvomaan epäjumalia, ja Israelin kuninkuus luvataan Jerobeamille.	
		Aikakirjat seuraa lyhennellen Kuninkaiden kirjoja, mutta myös pieniä lisäyksiä.

Kaksi erilaista näkökulmaa

Edellisten ja Jälkimmäisten profeettojen kokoelmat tarkastelevat elämää juuri sellaisesta näkökulmasta, josta voisi kuvitella Abjatarin suvun katselleen lähellä sijaitsevan Jerusalemin tapahtumia ja muuta maailman menoa. Daavid on ihannehallitsija, johon verrataan kaikkia myöhempiä samasta suvusta nousseita kuninkaita ja jonka veroista uutta hallitsijaa odotetaan, Jerusalem ja Siion ovat tapahtumien polttopisteessä. Pelkkä temppelipalveluksen toimittaminen ei riitä, vaan Jumala odottaa oikeudenmukaisuutta ja elämän parannusta. Näin varoitetaan temppelin pappeja mutta samalla meitä kaikkia muitakin. Tällaisia ajatuksia tulee selvästi esiin historiallisessa kuvauksessa mutta myös kolmen suuren profeetan eli Jesajan, Jeremian ja Hesekielin kirjoissa ja kahdessatoista lyhyessä profeettakirjassa eli pienissä profeetoissa.

Pohjolan kristillisyydessä eli lestadiolaisuudessa havaitaan, että erotetut saarnamiehet jatkavat kokoontumista omien kannattajiensa kanssa. Samoin voidaan arvella Abjatarin ja hänen seuraajiensa jatkaneen kokoontumisiaan temppelistä riippumattomina ehkä juuri Anatotissa, johon Salomo karkotti Abjatarin. Näissä kokoontumisissa on voitu laulaen kerrata Lain kohtia. Tärkeäksi on voinut tulla Deuteronomium eli Viides Mooseksen kirja. Sitä on täydentänyt profeettojen oma sanoma, joka on kiinteytynyt Profeettojen kirjoituksiksi. Kun tähän on aikanaan liittynyt rukousta ja laulua ehkä psalmien kokoelmasta, synagogan jumalanpalveluksen tärkeimmät ainekset ovat lähteneet kehittymään.

Molemmat Aikakirjat keskittyvät puhumaan temppeleistä ja yleensä jumalanpalveluselämästä. Sen lisäksi ne esittävät perusteellisia sukuluetteloita, joita papit ovat voineet säilyttää temppeleissä. Tässäkin kohden Aikakirjojen näkökulma eroaa selvästi Jälkimmäisistä profeetoista.

Kolme kokoelmaa, kolme toimituskuntaa

Juutalaisten Raamattuun kuuluu kolme erilaista kokoelmaa eli Laki, Profeetat ja Kirjoitukset. Ne täydentävät toisiaan ja antavat täten moniulotteisen kuvan Jumalan kansan elämästä. Viiden Mooseksen kirjan kirjoitetun Lain rinnalla on elänyt sukupolvesta toiseen suullinen laki.

Vanha perimätieto sanoo, että suullisen lain säilyttäminen on annettu profeettojen tehtäväksi. Jos tällöin tarkoitetaan samoja profeettoja, joiden kirjoituksia on säilynyt, Lain ja Profeettojen rinnakkainen jatkuminen vuosisadasta toiseen on vakiintunut jo ennen kuin ne ovat muodostaneet yhteisen kirjoitusten kokoelman, johon on muitakin pyhiä kirjoituksia liitetty, ja siitä on tullut juutalaisten Raamattu.

Juutalaisen synagogan ohjelmaan kuuluu se, että Laki luetaan järjestyksessä läpi ja sen jälkeen aloitetaan taas alusta. Nykyisin viiden Mooseksen kirjan lukemiseen käytetään aikaa yksi vuosi. Jokaisen viikon osuuteen kuuluu määrätyn Lain osuuden lisäksi sellainen kohta Profeetoista, joka sopii siihen aihepiirinsä puolesta. Esimerkiksi Luomiskertomuksen yhteydessä luetaan Profeetoista kohta, jossa puhutaan Jumalasta Luojana ja Abrahamin kutsumuksen yhteydessä luetaan Profeetoista kohta, jossa puhutaan Abrahamista.

Tavallisesti Profeetoista luetaan sellainen kappale, jonka sisältö liittyy edellä luettuun Lain kohtaan. Vain yhdessä vaiheessa Profeetoissa edetään suurin piirtein samassa järjestyksessä kuin kappaleet ovat kirjakäärössä. Tämä tapahtuu, kun luetaan Viides Mooseksen kirja eli Deuteronomium. Sen rinnalla edetään Jesajan kirjan pakkosiirtolaisuuden päättymistä julistavaa loppuosaa melkein samassa järjestyksessä kuin lukukappaleet ovat Jesajan käärössä eli nykyisin Jesajan kirjassa. Ehkä tämä on pelkkä sattuma, tai ehkä se kertoo, miten Lain ja Profeettojen lukeminen oli järjestetty Deuteronomiumin yhteyteen silloin, kun paluuta pakkosiirtolaisuudesta julistava sanoma oli hyvä uutinen. Paluussa toteutui Jumalan lupaus Deuteronomiumissa, että parannuksen tehnyt kansa saa palata takaisin kotimaahansa, kun se on kärsinyt rangaistuksen synneistään. Samanlainen Lain ja Profeettojen liittäminen toisiinsa on voinut myöhemmin tämän jälkeen kehittyä siihen suuntaan, että Lain lukeminen on edennyt järjestyksessä ja sen rinnalle on etsitty sopivia kohtia Profeettojen kokoelman eri kirjoista.

Monet Vanhan testamentin tutkijat arvelevat, että Kirjoitusten kokoelma liittyy Jerusalemin temppeliin ja sen sadokilaiseen perinteeseen. Tähän sopii se, että Profeetoissa tulee esiin temppeleistä syrjäytettyjen abjatarilaisten näkökulma. Jäljelle jää vielä kysymys, voitaisiinko vastaavasti sanoa jotakin kolmannesta kokoelmasta eli Laista, jonka arvovalta kohoaa sekä Profeettojen että Kirjoitusten yläpuolelle.

Laki sisältää pyhää perinnettä, joka on ilmeisesti säilynyt eri tahoilla sijaitsevilla pyhillä paikoilla esimerkiksi Beersebassa, Betelissä ja Sikemissä. Näyttää mahdolliselta, että kukaan olisi kiertänyt pitkin kahdentoista heimon asuma-aluetta keräämässä kertomuksia yhteisistä esi-isistä. Kun pohjoisen kuningaskunnan eli pakkosiirtolaisuuden aikana, eräs pappi opetti Betelissä ”Jumalan pelkoa”. Epävarmaksi jää, missä määrin hänen opetuksensa vastasi sitä Viiden Mooseksen kirjan kokoelmaa, jonka me olemme saaneet, mutta ilmeisesti hän opetti samaan tapaan. Parhaiten hänen opetustaan vastaa Viides Mooseksen kirja. Opettamisesta puhuessaan Raamattu käyttää tässä sanaa, josta on saatu sana *Toora*.

Toisessa kuninkaiden kirjassa kerrotaan myös, että Israelin valtakunnan kukistumisen jälkeen Juudan kuningas Josia toimitti Jerusalemissa uskonpuhdistuksen. Silloin uhritoimitus keskitettiin Jerusalemiin ja

kiellettiin muilla paikkakunnilla. Samalla kerrotaan, että näin työttömiksi jääneitä pappeja kokoontui Jerusalemiin, jossa he saivat temppelissä jokapäiväisen leipänsä, vaikka eivät enää osallistuneetkaan uhrien toimittamiseen. Tässä tilanteessa olisi voitu aloittaa Lain toimittaminen kokonaisuudeksi eli kodifointi.

Kirjoitusten kokoelmassa kerrotaan toisestakin tilanteesta, jolloin pappeja kokoontuu eri puolilta maata Jerusalemiin ja jää sinne asumaan. Toisen aikakirjan mukaan koko Israelin alueen papit ja leeviläiset siirtyvät Jerusalemiin jo siihen aikaan, kun valtakunta jakautuu Salomon jälkeen. Silloin pohjoisen valtakunnan eli Israelin kuningas Rehabeam järjestää omat valtakunnanpyhäkkönsä, jotta hänen alamaisensa eivät kävisi Jerusalemin temppelissä. Ne papit, jotka eivät tätä järjestelyä hyväksy, siirtyvät Jerusalemiin.

Sekä Profeettojen että Kirjoitusten mukaan Jerusalemin temppeliin asettuu siis pappeja kaikkien kahdentoista sukukunnan alueilta. Näiden pappien tallentamaa pyhää perinnettä voidaan siten käydä kokoamaan ja järjestämään yhteiseksi rikkaudeksi. Koska tämä perinne liittyy kaikkien kahdentoista sukukunnan elämään, sen tuntevat omakseen myös samarialaiset, jotka hyväksyvät kyllä Lain mutta eivät kaipaa sen rinnalle Profeettoja tai Kirjoituksia.

Kun olemme tunnistaneet Lain, Profeettojen ja Kirjoitusten välisen eron, voimme havaita, miten samat jaot jatkuvat sukupolvesta toiseen vuosituhansien ajan. Eräät korostavat sitä, miten yhteinen jumalanpalvelus on keskeistä uskonnollisessa elämässä. Muutamat taas pitävät tärkeänä kunkin omakohtaista uskoa. Jotkut taas panevat painoa sille, miten suhde Jumalaan ilmenee elämässä ja toiminnassa. Erilaiset asenteet löytävät tukea Raamatusta, eikä niitä tarvitse asettaa toistensa vastakohtiksi tai vaihtoehdoiksi. Seurakunnan jakautuminen ei siis ole tapahtumassa meidän aikanamme vaan seurakunta koostuu jo vanhastaan monenlaisista aineksista, mutta perustus on yksi. Seurakunnan tuntomerkkeihin kuuluu se, että samoin kuin Raamattu se sulkeen piiriinsä kaikessa sovussa erilaisia jäseniä.

KYMMENES ETAPPI
Tuiran kirkossa 13.6.2019

Pakkosiirtolaisuudesta toipumiseen
Jesaja 40-66, Haggai, Sakarja, Joel ja Malakia

Herra kuulee köyhien rukouksen eikä hylkää omiaan, jotka ovat vankeudessa. Ps. 69:34